

Helga Sigurjónsdóttir

Hraunfólkið

Spurningar og verkefni

Útg.: Helga Sigurjónsdóttir
Meðalbraut 14
200 Kópavogur

Sögutími og sögusvið

Sögusviðið er Þingvallasveit og sögutími um 50 ár. Sagan hefst árið 1798 þegar alþingi hið forna er háð síðast á Þingvöllum. Þá er Páll Þorláksson (1748-1821) prestur þar. Synir hans tveir, og einn óskyldur prestur, þjóna prestakallinu eftir hans dag. Sögunni lýkur árið 1843 þegar Árni Björnsson (1819-1883), barnabarn Páls, giftist óskilgetinni stúlkuna, Salvöru Kristjánssdóttur (1818-1876). Þau gerast landnemar á heiðarbýli, Fellsenda í Stíflisdal, og flytjast þangað að lokinni hjónavígslu í Þingvallakirkju.

Tvær fjölskyldur koma mest við sögu; fjölskylda Páls Þorlákssonar á Þingvöllum og konu hans Sigríðar Stefánsdóttur (1769-1801) og fjölskylda Kristjáns Magnússonar hrepptjóra í Skógarkoti (1778-1843) og kvennanna tveggja sem hann átti börn með. Önnur var eiginkona hans, Sigríður Eyjólfssdóttur (1779-1871). Hin var vinnukona í Skógarkoti, Guðrún Þorlaksdóttir (f. 1794) að nafni. Börnin í Skógarkoti urðu 15 talsins, sjö voru hjónabandsbörn en átta óskilgetin, öll börn Guðrúnar. Þau voru yngri en hjónabandsbörnin. Elsta barnið fæddist 1802, það yngsta 1839.

Á þessum árum varðaði framhjáhald eða hórdómur við lög. Stóridómur, sem var löggjöf um siðferðismál, (1565-1838) var í gildi á sögutímanum, en samkvæmt honum skyldi taka mjög hart á hvers konar siðferðisbrotum. Refsingar voru fjársektir, húðlát og fangelsi fyrir slík brot. Dauðadómur lá hins vegar við alvarlegustu brotunum. Karlar voru hengdir eða hálshöggnir en konum drekkt. Aftökustaðirnir voru Gálgaklettar og Drekkingshylur. Kristján í Skógarkoti slapp við refsingu þrátt fyrir ítrekuð brot sín. Guðrún slapp líka nær alveg við refsingu.

Alþingi var stofnað á Þingvöllum árið 930 og var háð þar til 1798. Þá fluttist það til Reykjavíkur en var lagt niður árið 1800. Það var endurreist sem ráðgjafarþing árið 1843 og haldið í fyrsta sinn eftir endurreisnina í Reykjavík árið 1845. Hið endurreista þing var einungis ráðgjafarþing en ekki löggjarafþing.

Bygging

Sagan skiptist í þrjá hluta. Hver hluti skiptist í 60 stutta kafla. Fyrsti hluti er 23 kaflar, annar hluti 20 kaflar og þriðji hluti 17 kaflar. Hver kafli ber sérstakt heiti sem vísar til efnis hans. Í verkefnabókinni eru þeir númeraðir frá 1 til 60. Verefnin eru númeruð frá 1-245.

Fyrsti hluti hefst þegar haldið er þing í síðasta sinn á Þingvöllum samkvæmt fornri skipan þess. Hann endar þegar Einar Pálsson hefur tekið við prestskap á Þingvöllum og Kristján í Skógarkoti eignast annað barn sitt í lausaleik, dótturina Salvöru. Í öðrum hluta sögunnar reynir Einar prestur ítrekað að taka á siðferðisbrotum Kristjáns en mistekst. Hann fer frá Þingvöllum og nýr prestur, Einar Sæmundsson Einarsen, fær brauðið. Annar hluti endar þegar nýi presturinn verður að fara frá Þingvöllum vegna ágreinings við sóknarbörnin. Þriðji hluti hefst þegar Björn Pálsson, bróðir Einars, fær Þingvelli. Einnig honum gengur illa að koma böndum á Kristján. Þegar sagan endar er ætt Páls Þorlákssonar farin frá Þingvöllum og nýr prestur tekinn við. Björn Pálsson er orðinn holdsveikur en getur samt unnið síðasta prestverkið sitt – að gifta son sinn og dóttur Kristjáns í Skógarkoti. Í sögulok halda ungu hjónin, bjartsýn og vongóð, til heiða og setjast að á nýbýlinu Fellsenda í Stíflisdal.

Stíll

Stíll bókarinnar er persónulegur stíll höfundarins, nokkuð fornlegur á köflum og dönskuskotinn en samt ekki dæmigerður 18. eða 19. aldar aldar stíll. Höfundur notar fágæt orð í ríkum mæli svo og „dönskuslettur“ sem eru að mestu horfnar úr málinu. Orðið hellir er bygt samkvæmt því sem tíðkaðist í máli manna allt fram á þessa öld – hellirs í eignarfalli, eintölu og hellirar í nefnifalli, fleirtölu. Þessi beyging orðsins er enn lifandi í talmáli eldra fólks. Nokkrar aðrar gamlar orðmyndir eru notaðar, aðallega í smáorðum, t.d. einneigin, líkasvo, so, soddan, þanninn og þannveg. Í beinum tilvitnunum í heimildir er stafsetning þeirra látin halda sér.

Orðskýringar: nafnorð eru yfirleitt gefin upp í nf. et., lýsingarorð í kk. et. og sagnorð í nafnhætti.

Fyrsti hluti (9-108)

1. kafli – Magnús lögmaður ríður af þingi (1-13)

1. Hvar og hvenær hefst sagan?
2. Hvernig er Páli presti lýst í upphafi sögu?
3. Hvernig var Magnús lögmaður klæddur?
4. Hvert var hann að fara?
5. Hvaða drengir eru nefndir í þessum kafla?
6. Hvaða þekkt skáld eru nefnd á bls. 12 og 13.
7. Skrifaðu nafn á ljóði eftir hvorn um sig.

Hvað merkir þetta?

- A) Að leiða einhvern augum? (bls. 9).
 B) „... ekki var hann minnur búinn til fótanna”? (bls. 10).
 C) „Til annars neytti Magnús ...” (bls. 10).
 D) Að sjá sitt óvænna (bls. 11).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

bingur, (moldarbingurinn), svarbrúnn, dregill, vætlingur, amen, rista, tyrfa, krangi, blima, forfjandans, skrautfrakk, tríkornör, parruk (bls. 9), antúrnast, sútaður, korþnaður, stórdúðaður, eiginbróðir, klárstirni, brekán, hreinstaka, bálkur, dorri, (dorradrösull), skjarri (bls. 10), kóngur (í klukkur), hasta, hrófatildur, skininn, ögur (Ísland ögrum skorið), fit, vað, forstreymis, urriði, vipra (grátviprur), asi, þræsingur, dúða (í dúðunum), njóður, (bls. 11), glamm, volgra, bergja, brjóstmylkingur, atarna, arngeir, iðihvass, alin (briggja álna), forglataður (bls. 12), illfygli, leir (á við um skáldskap), skrifli, fordæming, gapald, dragnast, slægja, fyrir guðsþökk, framvinda, ótráðanlegur, spásagnarandi, (bls. 13).

2. kafli – Fyrirburður á heiði (14-16)

8. Lýstu Þingvallabænum.
9. Hver var eiginkona Páls Þorlákssonar?
10. Hvar var hún alin upp?

11. Hverjir voru foreldrar hennar?
12. Hvers vegna leiddist henni á Þingvöllum?
13. Hvaða eðliskostum er eiginkonan búin?
14. Hverjar voru Systurnar?
15. Hvernig eru þær útlits?
16. Hvers vegna varð Páli mikið um að sjá þær á heiðinni?

Hvað merkir þetta?

- A) Að kenna óhugnaðar (bls. 14).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

stafgólf, port, faðmur, bakkastokkur, pastor emeritus, maddama, hálof-legur, fardagar, kempa (guðskempa), antvistast, snöp (vorsnöp) (bls. 14), sónn (eftirsónn), húsvitjun, feila, soddan, lemstur, kollóttur, glánast, leiti (kennileiti), sligaður, trúss, meublement, hærupoki, aldurhniginn, matróna, sveifasöðull, aldurtili, dangast, daus (bls. 15), hugstola, doka, forn, sektarbaggi, vanmegnan, heilsun, fyrirfall, trossa, gúnst, hagleikur, dúðahlass, (bls. 16).

3. kafli – Sú sæla Fljótshlíð (17-18)

17. Sumir eru ekki ánægðir á bæ prestsins. Hverjir?
18. Af hverju stafar óánægjan?
19. Hvernig tók Páll umkvörtunum þeirra óánægðu?
20. Hvernig er sambúð Páls og tengdaforeldranna?

Hvað merkir þetta?

- A) Að falla eins og geir í gróp? (bls. 17).
 B) Nýr, „húsleki.“ (bls. 17).
 C) „En allt kom fyrir ekki.“ (bls. 17).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

vandsetið, ferjubytta, skækill, spaugsemi, erja, fornema, sogiglur, kveiking, forynja, háskamaður (bls. 17), standþilja, pílári, bíldur (bíld-höggvaraverk), hugna, jómfrú, loflegur (bls. 18).

4. kafli – Guðrún eldri gyrdir sig í brók (19-23)

21. Hvert var erindi Ólafs i Svartagili til Þingvalla?
22. Hver er hetjan í þessum kafla og hvers vegna?
23. Segðu frá fyrri samskiptum Páls prests og Guðrúnar eldri eftir því sem gefið er í skyn í upphafi kaflans.
24. Hvaða breyting varð á sambúð Páls og Guðrúnar eldri eftir næturferðina í Svartagil?
25. Hvernig tók Guðríður, systir Guðrúnar, þeirri breytingu?

Hvað merkir þetta?

- A) Enginn má annan kenna fyrr en á tekur. (bls. 19).
 B) Að véla um hjörtun og nýrun. (bls. 19).
 C) Að hafa raufar á. (bls. 20).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

hulinn, spanda, glufa, týra, fergja, hoppungur, að lánast, sýlaður, lífgun, skör (bls. 19), *framgengin, umstríðan, mökkvi, kenna, geiga, steðja, klakaður (klökuð göngin), bura, mórenndur* (bls. 20), *fjallkóngur, skjóla, tekt (milli tektar og fimmtugs), brekán, innvígður* (bls. 21), *harmkvæli, mana (manandi), pauli, pausi, afhallur* (bls. 22), *ofankoma, að inna eftir fréttum* (bls. 23).

5. kafi – Miðfellsgapinn gengur norður í hraun (24-28)

26. Hvaða bær í Þingvallasveit eru nefndir í kaflanum?
27. Hvers vegna fór Kristján að Skógarkoti á jólanótt?
28. Hvers vegna sló út i fyrir séra Stefáni Högnasyni í jólamessunni?

Hvað merkir þetta?

- A) „ . . . fer með vers úr Hallgrími. " (bls. 26).
 B) Að ganga frá einhverjum. (bls. 27).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

bénari (guðsorðabénarinn), á fæti, öndvert, annexía, kvöð (messukvöð), óvegur, glórulaus, ísjárverður, forveri, stóll (sá sem næstur sat stólinn), kalender, ritúal (bls. 24), *keifa, bura (vaðmálsbura), stangaður (stönguð síðtreyja), altént, óhaldsemi, litaraft, myndugur, einleikið* (bls.

25), *glompa*, *hula (snjóhula)*, *angurgapi*, *sturli* (á stéttarhorninu láta konurnar sturlann ganga á milli sín), *buldra*, *kvíkur* (í augum), *kór*, *lektari*, *beljandi*, *fors* (forsið), *hildur* (*hljóðahildi*), *dúnn* (bls. 26), *sýnódus*, *kennidómur*, *öldurmannlegur*, *fortelja*, *fang*, *löstur* (*lastanna bæli*) (bls. 27), *innistaða*, *ramböld*, *gjárlík* (bls. 28).

6. kafli – Síðasta jólanótt 18. aldar (29-36)

29. Hvað kemur fram um Kristján Magnússon í kaflanum; aldur, búseta, fjölskylduhagir, persónuleiki?
30. Hvaða fólk bjó í Skógarkoti?
31. Hvernig er Sigríði Eyjólfssdóttur lýst?

Hvað merkir þetta?

- A) *Að borga vörðu toll.* (bls. 30).
 B) „*Með tunglinu mataði fyrir fjöllum . . .*” (bls. 31).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

fréttafár, *sáta*, *klakklaust*, *torsær* (*torsæjar*), *glompa*, *rimi* (*hraunrimi*), *mannsaldur*, *fortelja*, *að fara afgeipa*, *rekald* (bls. 29), *glyja*, *gemsi* (*villugemsa*), *tylliljós*, *rutl*, *blína*, *ringl*, *gapi*, *mistúra* (bls. 30), *tina*, *stekkjarleið*, *skrifli*, *úrvinda*, *að hatta fyrir*, Í *hellirinn* – *hvernig beygist orðið núna?* (bls. 31), *skíma*, *kimi* (*vökukimi*), *faðmur* (*lengdarmál*), *mismuna* (bls. 32), *leiti*, *troðningur*, *rýja*, *spjör*, *skerborð*, D) *Hellirshæð* – *hvernig er eignarfallið í nútínamáli?* (bls. 33), *klukka* (*prjónaklukka*), *brík* (*rúmbríkinni*9, *skelmskur* (bls. 34), *röskleiki*, *daprast* (bls. 36).

7. kafli – Sonaskifti (37-40)

32. Hvaða feðga er átt við í upphafi kaflans?
33. Hvers vegna eru þeir sagðir „brostfeldugir?”
34. Hvers vegna óskaði presturinn sér blindu og heyrnarleysis, sbr. „Sláðu mig blindu . . .?”
35. Lýstu leið prestsins í húsvitjunarförðum hans í Úlflijtssókn.
36. Hvað var sérstakt við heimilisfólkið í Króki?
37. Hvers vegna vildi Borghildur ekki gefa barninu brjóst?
38. Hvaða „sonur” kom og hvaða sonur fór af heimilinu?

39. „Saknarðu ekki þingsins?” segir Björn prófastur við séra Pál. Hvernig svaraði prestur?

Hvað merkir þetta?

- A) Að „missa hempuna.” (bls. 37).
- B) „Er furða þótt svona reyrstrá svigni til jarðar.” (bls. 37).
- C) „... umboðsmaður Almættisins.” (bls. 37).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

brostfeldugur, uppreistur, krangi, töggur, forsjón, typtun (*typtunarþrælar*), *kröm, kikna, umbun, mæða, bjónustuferðir, húskveðja, skruðlast, kriki, örreytiskot, óværa, niðurseta, mylk kýr, gorgeir, krytur* (bls. 37), *bústang, spilkoma, stálmi* (*stálmafull*), *páiska, reifastrangi* (bls. 38), *hverflyndi, traðak, sýnódus, að hafa til frálags, til læringar* (bls. 39), *trússhestur* (bls. 40).

8. kafli – Sumarið sorgardimma (41-46)

40. Lýstu veikindum Sigríðar Stefánsdóttur.
41. Lýstu sorg séra Páls.
42. Hvers vegna reyndi presturinn að smíða líkkistuna sjálfur?
43. Hver var aðalsmiðurinn í sveitinni?
44. Hvert var dánardægur Sigríður og hvaða dag var hún jarðsett?
45. Hvaða bókmenntir eru nefndar á bls. 45?
46. Hver er „svikari” og „hræsnari,” sbr. ummæli systranna á bls. 45?
47. Hvernig líður Systrunum í lok kaflans?

Hvað merkir þetta?

- A) Að fylgja fótum.” (bls. 41).
- B) “Eigi er öllum allt skapað.” (bls. 43).
- C) „Mene tekel” dauðans. (bls. 41).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

óáran, hugstola, þrúgaður, útleggja, spásjón, fornema (bls. 41), að syngja út, að kasta rekunum, forstandslaus, *ljósa, lífgrös, andstreymi, lukka, fas, keikur* (bls. 42), *spík, beví, forspilla, bang, baust, handabakaklastur, reiðingur, nafar* (bls. 43), *stemma, nón (nónmatinn), tróða, seimur, farva (bronsefarva), sigurverk, gaspur, eðalgull, skenkja, erfí,* (bls. 44), *önd, frómur* (*frómlyndi*), *Ektamaki, lastavar, Ath, beygingu* orðanna bróðir

og faðir, bls. 45, (bls. 45), rumpur (eyðirump) (bls. 46).

9. kafli – Stefnumótið (47-49)

48. Hvert var erindi Sigríðar Eyjólfssdóttur við Kristján Magnússon á fyrsta degi nýrrar aldar?

49. Hvers vegna varð Kristján fyrir vonbrigðum?

50. Hver var Úrsúla?

51. Hvernig svaraði Kristján erindi Sigríðar?

Hvað merkir þetta?

- A) „*Hann sá hana langt til . . .*” (bls. 47).
- B) *Að fara í verið.* (bls. 47).
- C) „*Pá hef ég bónðaárið yfir þig.*” (bls. 49).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

illvæður, fálátur, afdrep (bls. 47) slæmska, slægja, vergangur, útvegur, að grunda, lokadagur (bls. 48), krapaelgur (bls. 49).

10. kafli – Signor Christian (50-54)

52. Hvers vegna versnaði fjárhagur prestsins þegar tengdafaðir hans dó?

53. Hver var Vigdís á Kárastöðum?

54. Hvað var veturinn 1801-1802 nefndur í annálum og hvers vegna?

55. Hvenær giftust Sigríður Eyjólfssdóttir og Kristján Magnússon?

56. Hvers vegna misstu þau hjónin í Skógarkoti færra fé en aðrir í harðindunum um veturinn?

Hvað merkir þetta?

- A) „. . . titraði unaður lífsins í hverjum streng.” (bls. 50).
- B) *Að bera kvíðboga fyrir.* (bls. 50).
- C) „. . . allt sitt stríð kæmi fyrir ekki.” (bls. 51).
- D) *Scio opera tua. Habenti dabitur.* (bls. 51).
- E) *Að lýsa með hjónum* (bls. 53).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

innsiglun, svaramaður, pússunartollur, ektafólk, ríxdalur, pensjón,

gróska, lúinn, himbrimi, breði, bloti, andþeyr, gaddur (bls. 50), fimbulvetur, páll, að fleygja sér, tóra, mannkind, lýður, manna, botél (bls. 51), forstand, múnðering (hreindýramúnðeringunni), snöfurleiki, búalegur, óborinn, bíða, væta, deigja, gróandi, mykja, murta, treina (bls. 52), að blása úr nösum, yfirkominn, Kalixtus messa, breyskur, veturnætur, tyrfa, helmingafélag, forundrun, fingurgull, morgungjöf, árferði, torfarin, beskenking, bémítans, herjans, oflátungur (bls. 53), ministerialbók, hjáleigukotungur (bls. 54).

11. kafli – Holdsins langa sporaslóð (55-57)

57. Hver var Ragneiður á Meðalfelli; hvenna manna var hún, hver var hjúskaparstaða hennar, hver var bróðir hennar, hverjir voru heimilishagir hennar? sbr. bls. 55?

58. Hvert var erindi Stefáns prestssonar til hennar?

59. Hvað kemur fram í kaflanum um Guðrúnu eldri og samskipti þeirra Páls áður en hann giftist?

Hvað merkir þetta?

A) „... til einskis að jafna ...” (bls. 55).

B) „... jarða sannleikann með þögninni.” Hvað er átt við? (bls. 57).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

Ath. stafsetningu orðsins Ragneiður, hentuglegleikar, secrétaire, bénugleikar, stáss, stand, dragkista, orna knipplaður, hnijáskjól, samfella (bls. 55), flúraður, fornvinur, skartýra, að vera heitinn, brottkvaddur, happaséll, yfirsetukona, ordineraður, annó, deprast, sporaslóð (bls. 56), vit, megna, holdsins vessar, piltasvelti, sódóma, óeining, forlög, ikt (iktarhnútum), stál (bergstál) (bls. 57).

12. kafli – Klyfberi átík (58-62)

60. Hvernig er Ragnhildi lýst?

61. Hvað eru þau gömul Ragnhildur og Einar?

62. Segðu frá samskiptum þeirra í kaflanum.

63. Hvað ætlaði Einar að sýna Ragnhildi í henni Smáragjá?

Hvað merkir þetta?

- A) „Ég held þú sért bara ekki alminlegur.” (bls. 60).
 B) „... sem höðfu notið af handarheill þessarar góðu ljósmóður.” (bls. 61).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

dandóa, reyr, ljósadúkur, orkídera, klyfberi, striðala (bls. 58), *opinmynntur* (bls. 60), *snart* (*svífa snart á menn*), *ogso*, *betala*, *annáll*, *burtkallast* (bls. 61), *doka* (bls. 62).

13. kafli – Áksjónin undir Hallinum (63-67)

64. Hvaða hús var selt á uppboði í þessum kafla?
 65. Í hvernig ástandi var húsið?
 66. Hvað hét Yfirvaldið og hvar átti það heima?
 67. Lýstu búnaði Yfirvaldsins, sbr. efst á bls. 65.

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

stilla, hnullungur (*lausahnnullungum*), *krákustígur*, *hérvillingur*, *fránn* (*fránum augum*), *spranga*, *sproka sprok*, (bls. 63), *afmá*, *stím* (bls. 64), *benda*, *derringur*, *skildingur*, *mork* (bls. 65), *manngrúi*, *strjálast*, *kumra* (bls. 66), *drita*, *siffra*, *nil*, *gane*, *rýr*, *hestaskál* (bls. 67).

14. kafli – Handan við dimma daga . . . (68-72)

68. Hver var „Víkurhöndlun?”
 69. Hvað olli angri séra Páls?
 70. Hvenær lést Halldór Pálsson?
 71. Hvaða sakir bar presturinn á Kristján í Skógarkoti?
 72. Hvaða hugmyndir hafði Kristján í Skógarkoti um framfarir í sveitinni?
 73. Hvað varð til þess að dró úr depurð prestsins?
 74. Hvað segir frá bræðrunum Einari og Birni í þessum kafla?
 75. Hver var Björn prófastur og hvað ætlaðist hann fyrir með nafna sinn?
 76. Hvert fór Einar til að læra undir skóla?

Hvað merkir þetta?

- A) Að „embætta” úti á stétt. (bls. 71).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

jólfasta, illfær, gaspra, ganga bónarveg, konkúrs, torfenginn, svía, önd (bls. 68), *tökubarn, Gehenna, draginorða, skenkja, tönnlast, burðarliður, skauð, burðarfall, feila* (bls. 69), *vorþrot, skreiðarferð, véri* (Austanvérar), *vanvitur, inntekt, premía* (bls. 70), *útkrangi, rósemd, tuldra* (bls. 71), *snikkari* (snikkarahandverk), *bræðrungur, afleggja* (bls. 72).

15. kafli – Breiði vegurinn mjói (73-75)

77. Hver urðu afdrif Lögréttuhússins?

78. Segðu frá Stefáni, elsta syni séra Páls; hvernig semur honum við fóður sinn, hvaða tilfinningar bærast í brjósti Stefáns, hvað finnst honum um Kristján í Skógarkoti o.fl.?

Hvað merkir þetta?

- A) Að binda í klif. (bls. 73).
- B) „Sá sem þiggur gýligjafir getur engum vendi beitt.” (bls. 74).
- C) Að hafa vistaskipti. (bls. 75).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

stirna, krof, brúk, hamur, að spaðhöggva, meyr, gustukamaður (bls. 73), *gýligjöf, klakhögg, norpa, mylgra, gaupnir, brunagaddur* (bls. 74), *freði, orna* (bls. 75).

16. kafli – Það sem uppá bar miðvikudaginn 12. júlí 1809 (76-82)

79. Lýstu Hólmfríði Pálsdóttur; últiti hennar, persónuleika, framkvæmda-semi o.fl.

80. Hvaða nýjungum bryddaði hún upp á í húshaldi?

81. Hvaða ránsmenn komu á bæinn?

82. Hvernig lyktaði viðskiptum þeirra og Hólmfríðar?

Hvað merkir þetta?

- A) „... þegar hún náði meyjarþroska.” (bls. 76).
- B) „... hafði hún spurnir af stöðum.” (bls. 76).
- C) Að fara vesturum heiði. (bls. 77).
- D) „Þetta hefur einhvern veginn lent í útideyfu.” (bls. 77).
- E) „Í þá einu tíð stóð Þingvallastaður með blóma á bergi.” (bls. 77).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

snarlegur, keikur, stórlátur, buski, arfsögn, óskoraður, semingur, spónamatur, kuti, gabel (bls. 76), *stáss, púlhestur, koppur* (*blómstraður koppur*), *spandrelsklukka, kerúbi, stand, afgjald, kvis, berbaka, arrestur* (bls. 77), *reyfari, himnakroppur, knosa, flaumósa, ærsl* (bls. 78), *snart, fart, hólkur, bura, knálegur, höfflegheit* (bls. 79), *tittur, hýrgun, hérlandsmenn, kaptugi, þunnildi, veitull* (bls. 80), *stugga, ragn, aðhald, lausahestur, prúður, jóreykur, keyri, asi, hundingi* (bls. 81), *stigamaður, brælameðferð* (bls. 82).

17. kafli – „Rósin vallanna“ (83-86)

83. Hvenær fóru bræðurnir Björn og Einar í Bessastaðaskóla?
84. Hvar var skólinn?
85. Segðu frá veikindum og dauða Hólmfríðar Pálsdóttur.
86. Hvað olli þungum huga Stefáns?
87. Hvernig brást séra Páll Þorláksson við dauða dóttur sinnar?

Hvað merkir þetta?

- A) Að ríða „karlvega.“ (bls. 83).
- B) „Hann er að minnsta kosti ekki með buxnaklofið í hnésbótunum . . . “ (bls. 83).
- C) Að vera málskrafsvörn. (bls. 84).
- D) „. . . varð allt einsherjar.“ (bls. 85).
- E) „. . . að þetta klambur hans eignaðist brátt bæði mann og myrkaði stað.“ (bls. 86).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

borumannsbragur (bls. 83), *einasta stásspíka, brandur, port* (*tunguportin*), *dorg* (bls. 84), *þyrringur, geð, geldingur, vart, tæring* (*brjóst-tæring*), *brandur, tvíla, afsettur* (*með afsettum stalli*) (bls. 85), *einber, hinzu, bauka, afsag, ígangsföt, iðja, banga, Momento Mori, rengla, Naglfar, klambur* (bls. 86).

18. kafli – Rasmus danski og einn Prófet með Bibblíur (87-90)

88. Hvers vegna þótti skólabræðrum Einars lítil von til þess að hann fengi að eiga Ragnhildi Magnúsdóttur?
89. Hvenær luku þeir Björn og Einar prófum úr Bessastaðaskóla?

90. Segðu frá hugmyndum Kristjáns um framfarir á bls. 87.
91. Hver var hans skjaldsveinn og vopnadrager?
92. Hver var Rasmus og hvað sögðu þeir Páll hvor um annan, sbr. bls. 88?
93. Hvað á Páll prestur við þegar hann talar um "soraverk" á bls. 89?
94. Hver var Ebenezer og hvert var erindi hans á Þingvallabæinn?

Hvað merkir þetta?

- A) „Allt um það vonaði séra Páll upp á hann . . ." (bls. 87).
- B) „Ekkert nema lögmenn og biskupar á hennar síðu." (bls. 87).
- C) „Þegar þeir komu var allt í spretti, . . ." (bls. 87).
- D) „Mannlífið í hrauninu dró önd og hjarta aftur niður í smælkið." (bls. 88).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

drolla, pokki, innbyrlskur, skjaldsveinn, vopnadrager, ruðningur, lúka, krankúlera, lóssera (bls. 87), *fornyrtur, hérlandslyður, upplyfting* (bls. 88), *kraksast, sólstöður, stják* (á opinberu stjáki), (bls. 89), *Prófet, bleikja, kristna* (bls. 90).

19. kafli – Vígsluferð á heiði (91-92)

95. Hvert er séra Páll að fara í upphaf kaflans?
96. Hvernig vill Guðfinna að hann sé búinn?
97. Hver var biskup í landinu þegar þetta var?
98. Hvernig endaði ferð prestsins?

Hvað merkir þetta?

- A) „En Guðfinnu verður ekki úr ekið." (bls. 91).
- B) „Samt fékk hann dálítið þursabit í samviskuna þegar hún bar honum heitt í rúmið." (bls. 92).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

hrellingur (bls. 91), *digur, þénari, að berja fótastokkinn, þursabit* (bls. 92).

20. kafli – Hér byrjast upp þau vondu Guðrúnarmál (93-98)

99. Hver var Guðrún og hvernig er henni lýst?

100. Hvernig tók Kristján umvöndunum prestsins?
101. Hvers vegna var barnið skilið eftir á prestssetrinu?
102. Hvernig leysti Guðfinna úr bágindum barnsins?
103. Hvaða piltur hafði beðið Guðfinnu prestsdóttur?
104. Hvaða fólk er til heimilis í Skógarkoti samkv. manntali 1. des. 1816?

Hvað merkir þetta?

- A) „...en undir tvítugt farið hinn breiða veg í Skógarkot, ...” (bls. 93).
- B) Að ausa á krakka. (bls. 93).
- C) „Allt gat þetta verið með góðri felldu.” (bls. 93).
- D) „Séra Páll ... kunni því bezt sem flaut á lognbárunni.” (bls. 95).
- E) Einu ári vant í sjötugt. (bls. 98).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

frómur, spengilegur, eiginsinna, innansveitarmaður, festarmaður, skírlífisbrot, hórglæpur, tryppatróða, reifastrangi (bls. 93), hálfertugur, burður, fontur, dúsa, borgunarmaður (bls. 94), kennimannlegur, garmur (rúmgarmur), hústrú (bls. 95), hórsök, lastabæli, hranaalega, að mulkterast, þénanlegt, óaflátanlega (bls. 96), sauður, klárlega, viðlika (bls. 97):

21. kafli – Svo hverfis lífsins hjól (99-101)

105. Hvernig reiddi af líkkistu séra Páls?
106. Hvenær vígðist séra Einar Pálsson til Þingvallabrauðs?
107. Hvers vegna vildi Stefán ekki vera lengur á Þingvöllum?
108. Hvert fór hann, hver varð kona hans og hvar bjó hann?

Hvað merir þetta?

- A) Að bera beinin. (bls. 99).
- B) Um langan sprett. (bls. 100).
- C) „Veðrið var svo kyrrt að stafir stóðu í logninu, ...” (bls. 101).
- D) „Pað er víst Lífshjólið sem Jón bróðir yrkir um. Rísi einir tindar upp til gleðinnar skrapa aðrir niður í jörð.” (bls. 101).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

hrörna, innsviðna, hrikta, sniðhallt, aldurdómur, kapellán, umbylting (bls. 99), sálaður, aukinheldur, kör, kíma (kímdi að kistunni), högld, keröld, ofverk (bls. 100).

22. kafli – Brúðkaupsöl – og bónorð (102-104)

109. Hver var eiginkona séra Einars og hverra manna var hún?
110. Segðu frá brúðkaupsveislunni.
111. Hvert var erindi Halldórs Steinasonar á Valdastöðum við séra Pál?
112. Hvernig tók Páll erindinu?

Hvað merkir þetta?

- A) „Heima á Þingvallastað var öll Jerúsalem á ferð.” (bls. 102).
- B) „... þó ekki vildi hann kalla sig skáld nema í viðlögum.” (bls. 102).
- C) „Petta er ljóta grautarstellan!” (bls. 103).
- D) „Og þið Ófeigur byrjaðir að súpa!” (bls. 103).
- E) Að eiga orðastað við. (bls. 104).

Skrifðau merkingu feitletruðu orðanna:

ektafólk, driftinn söðull (í aldrifnum söðlum), vekringur, bénustulaun, vildarkona, klakkur, dragkista, byrða, meiðmar, forgamall, lassagangur, reiðfæri, baga (Krúsalögur kveikir bögur), umla, allsgáður, Monsíur, nýbrumaður, tilvarp, kómenta (bls. 102), fororðning, ruglubblesi, rasast, humátt (bls. 103), hamla (að dragast úr hömlu), bevísast (bls. 104).

23. kafli – Ættanna hryggileg endalok (105-108)

113. Hver var trúnaðarmaður systranna Ragnhildar á Þingvöllum og Guðríðar í Oddgeirshólum?
114. Hvernig líkaði Ragnheiði Finnsdóttur hjá dóttur sinni og tengdasyni á Þingvöllum?
115. Hvert fluttist hún?
116. Hvað var hún lengi á nýja staðnum?
117. Hvernig var viðmót hennar þegar hún kom aftur á Þingvallabæinn?
118. Hvaða barn var umræðuefní Páls og Einars í lok þessa kafla?
119. Hvernig vegnaði Stefáni prestssyni í Oddgeirshólum?
120. Hvað olli angri gömlu biskupsfrúarinnar í loka fyrsta hluta sögunnar? Skrifðu orðrétt ummæli hennar neðst á bls. 108: „Finnur minn . . .”
121. Skrifðu söguþráð fyrsta hluta bókarinnar.
122. Veldu þér eina persónu í þessum hluta sögunnar og lýstu henni í stuttri ritgerð: Lengd: Um það bil 100 orð.

Hvað merkir þetta?

- A) *Óværa í sálinni.* (bls. 105).
- B) „*En á þessum evangelísku og upplýstu tímum verður hver og einn að iðast með sinn ormagarð í hjarta.*“ (bls. 105).
- C) „*Pess væri að óska að ekkert barn bitt sliti fótum á þessum stað.*“ (bls. 105).

Skrifaðu merkingu feitletruðu orðanna:

kaþólskur, skriftafaðir, skriftastóll, óværa, stugga, evangelískur, iðast, heimulegur, fyrir sann, skjaðak, tutla, matróna (bls. 105), *gleypa, spreka, galinskapur, flutningur, jómfrú* (bls. 106), *verslegur, mergð* (fólksmergð), *sumarbeit, svælti* (vorsvælti, alsvælti), *doði, einneigin, meður* (bls. 107), *sveitungi, dúr, lund, majora problema, afskekktur, snifsi, arnfránn, móður, forspilla, hreðjar* (bls. 108).

Annar hluti (111-193)

24. kafli – Séra Einar Pálsson hlýtur arfinn (111-116)

123. Hvert var erindi Ingjalds Ingjaldssonar í Skógarkot?
124. Hvernig tók Kristján hreppstjóri erindinu?
125. Hvaða vegabótum hefur Kristján komið í kring?
126. Hver var úrskurður séra Einars í máli Kristjáns og Guðrúnar?
127. Hvers vegna móttí Kristján ekki vinna neitt á Þingvallabænum?
128. Hvert varð Guðrún að fara og hvaða kjörum var hún látin sæta?
129. Skrifaðu lokaorðin í þessum kafla; ummæli Kristjáns þegar hann varð að láta í minni pokann fyrir presti.

Hvað merkjá orðin?

blástrokkinn, karri (rjúpukarrinn), skuompa, huliðsbær (bls. 111), tað (taðkofinn), deshús, föðurverrungur, tíund (bls. 112), keifa, ræksni (folaræksni), úthögg, húsagi, tilskipun (húsagatilskipuninni), (bls. 113), artíkúlar, ómagi, aldæla, veiklundaður (bls. 114), angra, einslega, úlfúð, miðlun (bls. 115).

25. kafli – Kropið á skriftastól (117-122)

130. Hvers vegna er Guðríður Magnúsóttir áhyggjufull?
131. Til hvers leitar hún í vandræðum sínum?

Hvað merkjá orðin?

ektakona (bls. 117), þenkingarmáti, uppfræðing, ávantanir, til síðu, landseti (bls. 118), snöp, þótti (Skálholtsþóttanum) (bls. 119), festargjöf (bls. 120), banga, ljósa, hérvizka, snarpur (snarpt í eggina), gefa grið, klénlegur, viðurgerningur (bls. 121), stuldur, rykti (sveitarykti), herpingur, rigsá (bls. 122).

26. kafli – Boðuð murta á Brúarklöpp (123-124)

132. Frá hvaða gestkomu segir í upphafi kaflans?
133. Hvaða hugmyndir hefur Kristján um betri nýtingu landsins gæða?
134. Hvernig tóku hinir bændurnir hugmyndum hans?

Hvað merkja orðin?

höfuðdagur, líkasvo, atgangur (bls. 123), *þingmannaleið, breyskur, sjónbler* (bls. 124), *soddan, ríxdalur, heimaskytsmát, tíðindi* (bls. 125).

27. kafli – Hljóðlátt brúðkaup (126-128)

135. Hvers vegna fékk Kristján viðurnefnið Murtu-Kristján?
136. Hvers vegna var Ófeigur á Heiðarbæ kallaður Hreindýra-Feigur?
137. Hvers vegna líður biskpusfrúnni illa þennan vetur?
138. Hvers vegna var brúðkaup Stefáns Pálssonar í Oddgeirshólum og Guðríðar Magnúsdóttur haldið í kyrrþey?

Hvað merkja orðin?

hornprúður, skurma (bls. 126), *fjandvinir, forhlað, skelmisstrik, lystisemd, kvartil, murta, púðurmeistari, kómenta* (bls. 127), *lostasemd, eira* (bls. 128).

28. kafli – „Slíkt afber enginn maður” (129-131)

139. Hvers vegna strauk Guðrún Þorkelsdóttir frá Villingavatni?
140. Hver hjálpaði henni?
141. „Ég afber þetta ekki lengur” (bls. 131). Þetta sagði séra Einar við konu sína. Hvað lá svona þungt á honum og hvernig taldi konan kjark í hann?
142. Hvernig storkaði Kristján prestinum?

Hvað merkja orðin?

vindauga, spilkoma, trog (bls. 129), *lögsagnari, kátsjón, uppihaldskostnaður, vöktun* (bls. 130), *daginn fyrir Þorlák, viðurgerningur, afbera* (bls. 131).

29. kafli – Lögmannsekkjan kemur ofan (132-134)

143. Hvernig er heilsufar séra Páls þegar hér er komið sögu?
144. Segðu frá orðræðu Ragneiðar biskupsfrúar og séra Páls.
145. Lýstu útför séra páls og erfisdrykkjunni.
146. Séra Einar fékk nýtt prestakall, Reynivelli í Kjós. Hver var aðalhvatamaður þess að hann fór frá Þingvöllum?

Hvað merkja orðin?

vökuun, að vera með hýrri há (bls. 132), tortíming, hverfulleiki, forlíkast, réttvís, hægindi, viðurmælis, bordún, kvu (bls. 133), belja, einneiginn, að ganga fyrir stapann, að hafa miður (bls. 134).

30. kafli – Biðill að kveldi (135-139)

147. Hvernig er umhorfs á Þingvallastað í upphafi kaflans?
148. Hvert var erindi Halldórs Steinasonar við Guðfinnu og hvernig tók hún málí hans?

Hvað merkja orðin?

uppheffast, eimur (bls. 135), morkinn, skarpur (skarpt smér), magálar, afbæjar (bls. 136), marauður (marauft á Skarðinu), postilla, týra (bls. 137), kola (bls. 138), skefill, kerald, ratbirta, háttur, slökkur (bls. 139).

31. kafli – Pastor Einarsen heiðrar staðinn (140-143)

149. Hver var pastor Einarsen?
150. Lýstu persónunni.
151. Hverjir voru fjölskylduhagir hans?

Hvað merkja orðin?

vermenn, vað, gerðarlegur, pinkill (bls. 140), sjasselón (sjasselónsgarminn), bringsmalir, glæra (bls. 141), jarki (gekk nánast á jörkunum), bérunda (bls. 142).

32. kafli – Fimm manneskjur í hrauni (144-147)

152. Hvers vegna fór Guðfinna af staðnum með allt vinnufólkíð?

Hvað merkja orðin?

nafar, nýmeti, linna, klinging, kómenta (bls. 144), lap, sálusorgari, ábót (bls. 145), treina, kiprast, mannkerti (bls. 146), plögg, föggur, myndugleiki (bls. 147).

33. kafli – Úttektardagur (148-152)

153. Hvernig varð Einari Einarsen við þegar hann uppgötvaði að allt fólkíð var farið?

154. Hvernig er Þingvallabærinn þegar nýi presturinn tekur við staðnum, sbr. bls. 150?

155. Lýstu Guðrúnu Sæmundsdóttur.

Hvað merkja orðin?

gapi (fornaldargapi), sálnahirðir, handstyrkja sig (bls. 148), hyski (vinnuhyski), þurftarnauð (bls. 149), skikk, tilskikkaður, virðingarmaður, góðgerðir, mansöngur, bitmél (bls. 150), páskir, meðhjálpari, hérheimslega, forsorgari, betalning (bls. 151), knekkja (bls. 152).

34. kafli – Reykir í skógi (153-156)

156. Lýstu hegðun Guðrúnar og viðskiptum hennar vip bróður sinn.

157. Hvaða vinnfólk fékk presturinn?

158. Hvers vegna reiðist presturinn þegar hann sér reykina í skóginum?

Hvað merkja orðin?

kyrra, galsi, kerskni, typta, löðrungur (bls. 153), lötur, forveri, að láta allt fljóta á fjöl, kamers (norðurkamersið) (bls. 154), flúr (bls. 155).

35. kafli – Þegar borgir hrynda (157-169)

159. Um hvað ræddu hreppstjórinn og presturinn í þessum kafla?

160. Hvaða ákvörðun tók presturinn?

Hvað merkja orðin?

tebú, gremja (bls. 157), fála, stelpufála, durtur, drumbur (bls. 158), niður-setningur, bálkur (bls. 159), merarostur, kerlingareldur (bls. 160).

36. kafli – Af villikorni – og vondum grun (161-164)

161. Segðu frá orðaskiptum Björns Pálssonar prófasts og Einars Einarsen.

162. Hvernig varð séra Einari við þegar hann áttaði sig á hórdómsbrotum Kristjáns hreppstjóra?

Hvað merkja orðin?

trúverðugur, lausingjalýður, íleppar, bulla, dróg (bls. 161), framliðinn, skolli (bls. 162), sakramenti, (ágangur, blak), ágangsblak (með nýjum og nýjum ágangsblökum), rann, eftirmál (bls. 163), skræða, geigagumpur, forstokk-aður, óværa (bls. 164).

37. kafli – Sól í Grafningnum – og sólmyrkvi (165-167)

163. Hvernig farnaðist séra Einari í fyrstu húsvitjun sinni?

164. Hvað tók ferðin langan tíma?

165. Hvers vegna var prestinum þungt í sinni í lok kaflans?

Hvað merkja orðin?

angst, vima, vola, hvimpinn (bls. 165), karlmenni, háski, (ver), vergjörn, fáráðlingur, krás, ýldaður, sperðill, júbel. messufall (bls. 166), hornkerling (bls. 167).

38. kaffi – Getinn í skógi Alexíus Ósvifsson (168-171)

166. Hvernig verður prestinum við þegar hann veit að systir hans er ólétt?

167. Hvað leggur tendamóðir hans til málanna?

168. Hvernig svarar Guðrún bróður sínum um faðerni barnsins, bls. 171?

Hvað merkja orðin?

kona ekki einsömul (bls. 168), *flotskjöldur*, *önugt* (bls. 169), *siðlæti*, *hreinlíf*, *predikari*, *grámi* (bls. 171).

39. kafli – Haustdæld við Seigul gjá (172-174)

169. Hvað var sonur Guðrúnar skírður?

170. Hvernig líður þeim mæðginum?

Hvað merkja orðin?

bénusta, *lausnarsteinn*, *seytla*, *fororðning* (bls. 172), *stokkur* (*börn sem hvert af öðru er lagt í lítinn stokk*), *hofmóðugur*, *forhertur* (bls. 173), *krankleiki*, *þrúga* (bls. 174).

40. kafli – Játning syndarans (175-180)

171. Hvað ætlaðist prestur fyrir með Vernharð Ófeigsson frá Heiðarbæ?

172. Hvernig lyktaði samskiptum þeirra systkina, Guðrúnar og Einars?

173. Hvernig tók Ófeigur, faðir Vernharðs, tiltæki prestsins?

Hvað merkja orðin?

ljónhagur (bls. 175), *forliftur*, *gemsi* (bls. 176), *farlama*, *uppreist*, *spura* (*spurum*) (bls. 177), *innsigla* (bls. 179).

41. kafli – Tíu guðlausir skálkar (181-183)

174. Hvaða ráð gefur Kristjane, kona Einar prests, manni sínum?

175. Hvað stóð í bréfinu sem presturinn skrifaði þennan dag og varð honum síðar að fótakefli, bls. 182?

176. Hvenær dó sonur Guðrúnar Sæmundsdóttur?

Hvað merkja orðin?

skálkur, *sundla*, *dýrbítur*, *prettu*, *fæðsla* (bls. 181), *hrappur* (*hrappar*), *styggja*, *kúgbreyttur*, *klögunarbréf* (bls. 182), *skilagóð*, *úthallandi janúar*, *langsamur*, *vesöld*, *húsbro*, *langlúinn* (bls. 183).

42. kafli – Smyrill og keldusvín (184-188)

177. Hvert var erindi Vernharðs til prestsins?
178. Hvaða „læknir“ kemur við sögu í kaflanum og hvaða ráð af hann konu prestsins?
179. Hvernig stóð á „dauða“ Guðrúnar Sæmundsdóttur?
180. „Spyrjið smyrilinn hvort hann vilji eiga keldusvínið.“ (Bls. 187). Hver segir þetta, við hvern og af hvaða tilefni?

Hvað merkja orðin?

rúmhelgur dagur, forviða, drolla, bekenna, bera í bætifláka fyrir (bls. 184), ritning (bls. 185), skima (bls. 186), bloti, dreypa, kansellí (kansellípappír) (bls. 187), umstang, innbyggjarar, hafa tilsjón með, kvika (fuglsvika) (bls. 188).

43. kafli – Orðræða í garðinum (189-193)

181. Hvaða svör fékk séra Einar Einarsen við bréfi sínu?
182. Hvernig leystu sóknarbörnin, undir forystu Kristjáns Magnússonar hreppstjóra, deilurnar við prestinn?
183. Skrifðu söguþráð annars hluta bókarinnar.
184. Veldur þér einhvern stað í sögunni og lýstu honum vel. Lengd lýsingarinnar: Um það bil 80 orð.

Hvað merkja orðin?

extraordíneraður, pólití, pólitíréttur, afteiknaður, forlíkast (bls. 189), soddan, tilsjónarmaður, ósérplæginn, ábúðarmikill, alskinnaður, tala (setti hann á langar tölur) dristugur, löturgangur, afbaka (bls. 190), víla, kirkjufær, ben, prestgleikinn, fororðning, spennsla, andakt (bls. 191), laklega (bls. 192), þenkja (bls. 193).

Priðji hluti (197-265)

44. kafli (197-198)

185. Hvenær hefst þriðji hluti bókarinnar og á hvaða atburði?
186. Hvers vegna hvíldi sorg yfir fólkini frá Meðalfelli?
187. Lýstu aðkomunni á bæinn, bls. 198

Hvað merkja orðin?

frægðarmaður, fóstri, óþreyjugleði (bls. 197), lystilega, laslegt (bls. 198).

45. kafli – Skírð Sigríður Kristína (199-202)

188. Segðu frá samtali Þórunnar Björnsdóttur, eiginkonu Björns Pálssonar og Árna sonar hennar.
189. Lýstu samræðum Björns og Kristjáns, bls. 200-201.

Hvað merkja orðin?

heyafli, að stytta sig, lífsmáttur (bls. 199), sálugur (faðir minn sálugi) (bls. 200), hopa, tilskikkaður, fleipari (bls. 201).

46. kafli – Kona á fornnum vegi (203-207)

190. Hvaða nýjungar í búskap hyggst presturinn taka upp?
191. Hvernig brást séra Björn við þegar hann hitti Guðrúnu Porkelsdóttur?
192. Hvernig svaraði Kristján klögumálum Séra Björns og Stefáns hreppstjóra, sbr. bls. 206-207?

Hvað merkja orðin?

að fara í hönk (bls. 203), himlæða, hvata, flaumósa, föngulegur, forugur (bls. 204), herkingslegur, bikkja, kvabb (bls. 206), að píróla, ávaxtasöm (bls. 207).

47. kafli – Tekinn út Langistígur (208-211)

193. Hvaða atburði er sagt frá í upphafi kaflans?
194. Hvaða áhrif hafði það á málatilbúnaðinn gegn Kristjáni í Skógarkoti?
195. Skrifaðu lýsinguna á Langastíg, sbr. bls. 210.

Hvað merkja orðin?

að syngja til moldar (bls. 208), *beygja af, þenkja* (bls. 209), *plágan, fornvinir, nýffendur* (bls. 210), *vérar* (*austanvérarnir*), *fleipur, hupplegur, teiti, kúrgreifi* (bls. 211).

48. kafli – Séra Björn fer í svörtu fótin (212-214)

196. Hvar var Guðrún Þorkelsdóttir til heimilis á þessum tíma?
197. Hvers vegna brá séra Birni svo mjög er hann frétti að Guðrún væri ólétt enn einu sinni?
198. Hvað tók hann til bragðs?
199. Segðu frá yfirheyrslu prestsins yfir Kristjáni og Guðrúnu?
200. Hvernig slapp Kristján frá broti sínu í þetta sinn?

Hvað merkja orðin?

gaspra, nón, framlágur (bls. 212), *strákskapur, ýja að, einhlítur, linun, púta, lauslætispúta* (bls. 213), *pentaður* (bls. 214).

49. kafli– Búskapur í Stekkjargjá (215-217)

201. Segðu frá fyrstu kynnum þeirra Árna Björnssonar og Salvarar Kristjánsdóttur.
202. Hvernig er þeim lýst?
203. Björn prestur er þreyttur í lok kaflans; hvers vegna?

Hvað merkja orðin?

aðhald, fráfærur, svipur (ljótir svipir í bergstálinu) (bls. 215), *spora* (bls. 216).

50. kafli – Í skugga fjallsins Síon (218-221)

204. Af hverju stafaði vansæld Salvarar?
205. Hvernig fór fram undirbúningur fermingarbarnanna?
206. Hvaða börn áttu að fermast?
207. Hver réð ferðinni í samskiptum þeirra Árna og Salvarar?

Hvað merkja orðin?

pasturslítill, blima, kvíkur, forynja (bls. 218), *smálki, lambaseta* (bls. 219), *forsöngvari, uppbyrjast, testamenti, högld* (bls. 220), *obláta, lamér-aður* (bls. 221).

51. kafli – Sett kýrbóla (222-225)

- 208 Hvaða merkiskona andaðist í upphafi kaflans?
209. Hvernig er séra Birni lýst, sbr. bls. 223-224?
210. Hvað hræddist Salvör svo mikið að hún faldi sig í henni Stekkjargjá?

Hvað merkja orðin?

aldurdómur, stíman, dauðlegleiki, sekreter, uppsperraður (bls. 222), *breykskleiki, snjakast* (bls. 223), *brunabirta, lítiltrúaður, sinnulaus, hrökkáll, ferlíki, æðrulaus* (bls. 224).

52. kafli – „Svo skíni við ljósaliljunum“ (226-229)

211. Hvers vegna fékk Árni ekki að fermast með hinum börnunum?
212. Hvaða börn voru fermd og hvernig stóðu þau sig?
213. Hvernig tók Árni því að hann fékk ekki að fermast að þessu sinni?

Hvað merkja orðin?

hústrú, slæptur, drykkjuslæptur, missmíði (bls. 226), *hökull, skarlak, forklæði, flugel* (bls. 227), *reip, kunna allt í reip, kaleikur, hrammur, gantaskapur, ígildi, karlmannsígildi, proti* (bls. 228).

53. kafli – Tvö lík í kjalsoginu (230-237)

- 214. Hverjir drukknuðu á Þingvallavatni?
- 215. Hverjir komust lífs af?
- 216. Lýstu slysinu.

Hvað merkja orðin?

kjalsog, leppur, heimaleppar, hokra, búmannsefni (bls. 231), *veigra sér við* (bls. 232), *kinnungur, þófta* (bls. 233), *röst, ágjöf, þumlungur* (bls. 234), *örmagna, mismuna, teinungur* (bls. 235), *austurlýsa* (bls. 236), *moldun* (bls. 237).

54. kafli – Húsfreyja í Skógarkoti (238-242)

- 217. Hvaða erlenda menningarstrauma ber á góma í þessum kafla?
- 218. Hvert er leyndamál Árna prestssonar?
- 219. Hvers vegna vill faðir Salvarar ekki að hún komi nálægt „prestaslektinu,” sbr. bls. 240?
- 220. Hvenær andaðist Sigríður Eyjólfssdóttir í Skógarkoti?
- 221. Hvaða vandamál leysti dauði hennar?

Hvað merkja orðin?

aml, pundari, aðjúnkt (bls. 238), *prósessía, andvana* (bls. 239), *kuðlast, slekti* (*prestaslektinu*), *skynugur* (bls. 240), *klambra* (bls. 241), *meinbugur* (bls. 242).

55. kafli – Afturgangan frá Eyri (243-245)

- 222. Hvaða sjúkdómi er Björn Pálsson haldinn?
- 223. Hvaða ráðstafanir gerir hann vegna sjúkdómsins?

Hvað merkja orðin?

glervetur, örlun, ísúr, reka (bls. 243), *angur* (bls. 245).

56. kafli – Bréf suður í Hóla (246-249)

224. Hvaða prest fékk séra Björn sem aðstoðarprest?
225. Hvenær var hann vígður?
226. Hvað gerir séra Björn til að létta af sér mesta kvíðanum?
227. Hvað olli Árna Björnssyni hugarangri?
228. Hvernig er Sölvu lýst?
229. Hvernig brást Árni við ofríki móður sinnar?

Hvað merkja orðin?

hnappa, rangindi (bls. 246), friðun, örnefni (bls. 247), byrgi, ósætti (bls. 248), herma (bls. 249).

57. kafli – Gefmir upp Þingvellir (250-252)

230. Segðu frá ræðu séra Björns þegar hann skýrði frá veikindum sínum og fyrirætlunum.
231. Hvernig var séra Björn búinn þegar hann hélt af stað?
232. Hvaða ár og dag fluttist prestsfjölskyldan frá Þingvöllum?

Hvað merkja orðin?

draga lappirnar, sárakvöl, bútungur (saltbútungur), til síns heima, öngtíð, kast (bls. 250), afhýsi, harmatölur, svikaljós, pastorat (bls. 251), amboð, reiðaflúr, tina, skara, hlóðir (bls. 252).

58. kafli – „Ætt býr til fólk" (253-257)

233. Hver urðu ævilok Stefáns Pálssonar í Oddgeirshólum?
234. Hvers vegna kvíðir Solveig Björnsdóttir fyrir komu svilkonu sinnar og dóttur hennar?
235. Hvers vegna komu gestirnir ekki?
236. Segðu frá samtali feðganna Björns og Árna í lok kaflans.

Hvað merkja orðin?

greni, svili, svilkona (bls. 253), beljandi, ferjufært, uppgjafaprestur (bls. 254), spretta, tillátur, angra (256).

59 kafli – Dagurinn 8. júní 1843 (258-262)

237. Lýstu síðustu ferð séra Björn til Þingvalla.
238. Hvernig tók kona hans því að hún varð að láta í minni pokann?
239. Lýstu giftingu þeirra Árna og Salvarar.

Hvað merkja orðin?

imbrudagar, Kólumbadagur, mismuna sér, hrúður, fleiður, flag, þverhaus (bls. 258), óskigetinn, volgrun, spilkoma, þraut, rómur, dreggjar, smán, húsagi (bls. 259), gimbur, ráðleysi, ófarnaður, mekt, mektarsnillingur, figúrur, letur, kíma (bls. 260), fuma, dynur, hreysi (bls. 261), farsæla, þanki (í mínum hugarþönkum), inni (bls. 262).

60. kafli – Skarðatungl yfir tindum. Bókarlok (262-265)

240. Lýstu bænum Fellsenda.
241. Skrifaðu stutta ritgerð um sögulokin.
242. Skrifaðu framhald sögunnar; ævi og örlög Árna og Salvarar á Fellsenda.
243. Skrifaðu söguþráð þriðja hluta bókarinnar.
244. Skrifaðu söguþráð allrar bókarinnar.
245. Skrifaðu stutta ritgerð um þá persónu í bókinni sem þér finnst einna athyglisverðust. Láttu koma fram hvað hefur ráðið vali þínu.

Hvað merkja orðin?

jarðrask, sneiðingur, sytra (mýrarsytra), reiðingur, amboð, stó, sprek, kalkvistur (bls. 264), slægjur, ambra, degi vant í fyllum, skarðatungl, aftra (bls. 265).

Ritgerðarefni:

1. Páll prestur Þorláksson – eiginmaður og faðir.
2. Ástir Magnúsar í Skógarkoti og Guðrúnar Þorkelsdóttur.
3. Örlög Sigríðar Eyjólfssdóttur – var hún óhamingjusöm?
4. Framfaramaðurinn Magnús í Skógarkoti.
5. Guðrún Sæmundsdóttir – hvað varð af henni?
6. Líf almúgans í Þingvallasveit.
7. Hugmyndir rómantískra hugsjónamanna um lífið á Þingvöllum.
8. Eldri og yngri kynslóð – skoðanamunur.
9. Ný öld - boðaði hún eitthvað nýtt?
10. Amman í sögunni sem talar við barnabarn sitt - hver var hún?

Ritgerðin á að skiptast í inngang, meginmál og lokaorð. Hún á að vera um það bil þrjár tölvusettar síður auk forsíðu. Veldu gott nafn á ritgerðina og millifyrirsagnir sem eiga vel við efnið. Í lokin skaltu skrifa heimildir ef þú notar einhverjar aðrar en bókina *Hraunfólkis*.